

คอลัมน์ “ หอคอยส่องโลก ”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 30 มิ.ย.- 6 ก.ค. 2540

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

นับตั้งแต่การรัฐประหารเดือนกันยายน 2500 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมาแล้ว 27 คน นายทอง พิทยะ (ลำไย) นับเป็นคนที่ 28 (ผู้ที่ดำรงตำแหน่งต่างสมัย โดยมีได้อยู่ในตำแหน่งติดต่อกัน ถือเป็นคนละคน) โดยถวัลย์แล้วมีอายุการดำรงตำแหน่ง คนละ 1 ปี 5 เดือน (รายชื่อรัฐมนตรี ดูตารางที่ 1)

เมื่อพิจารณาเฉพาะกรอบเวลาระหว่างปี 2500-2540 มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหลายสมัย โดยไม่ติดต่อกัน 7 คน (ดูตารางที่ 2) ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานที่สุด คือ นายเสริม วินิจฉัยกุล ซึ่งอยู่ในตำแหน่ง 3 สมัย รวมเวลาประมาณ 8 ปี 3 เดือน ส่วนผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสั้นที่สุด คือ นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ซึ่งแม้จะอยู่ในตำแหน่งถึง 2 สมัย แต่ครอบคลุมระยะเวลาเพียง 6 เดือนเท่านั้น สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงว่า การมีโอกาสดำรงตำแหน่งหลายสมัยมิได้มีนัยเกี่ยวพันถึงอายุการดำรงตำแหน่ง

รัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งหลายสมัยโดยไม่ติดต่อกันจำนวน 7 คนนี้ ครอบงำอายุยาวนานถึง 63% ของช่วงเวลาระหว่างปี 2500-2540 หากนับรวมนายสุนทร หงส์ลดารมภ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังโดยติดต่อกัน จากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (2502 -2508) ช่วงการครองอำนาจของรัฐมนตรีการคลัง 8 คนนี้ครอบคลุมเวลาถึง 79% สะท้อนให้เห็นความคับแคบของตลาดรัฐมนตรีการคลัง

เมื่อจัดอันดับรัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานที่สุด 10 อันดับแรก ระหว่างปี 2500-2540 โดยนับเฉพาะช่วงการดำรงตำแหน่งที่ติดต่อกันและไม่ขาดตอน นายเสริม วินิจฉัยกุล ครองตำแหน่งแชมป์ยืน รองลงมาได้แก่ นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ นายสมหมาย สุนทรະกุล และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ (ดูตารางที่ 3) ในจำนวนรัฐมนตรีการคลัง 10 คนนี้เกือบทั้งหมดมีภูมิหลังเป็นขุนนางนักวิชาการ(technocrats) ยกเว้นนายบุญชู โรจนเสถียร นายประมวล สภาวสุ และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์

ในจำนวนรัฐมนตรีการคลังที่ดำรงตำแหน่งยาวนานที่สุด 10 อันดับแรกนี้มีภูมิหลังการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์เพียง 3 คน ได้แก่ นายสมหมาย สุนทรະกุล นายบุญมา

วงศ์สุวรรณค์ และนายอำนวยการ วีรวรรณ อีก 2 คน มีประสบการณ์ด้านการเงินและการธนาคาร ได้แก่ นายบุญชู โจรนเสถียร และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ โดยที่นายสุพัฒน์ สุชาธรรม และนายสุธี สิงห์เสนห์ เป็นนักบัญชี นายเสริม วิจิฉัยกุล เป็นนักกฎหมาย นายสุนทร หงส์ดารมภ์ สำเร็จการศึกษาในสาขา Modern Languages ส่วนนายประมวล สภาวสุ ไม่ปรากฏว่ามีประสบการณ์ด้านการเงิน การธนาคาร และการคลัง

ระบอบการเมืองการปกครองมีผลกระทบต่อความคงทนของเก้าอี้รัฐมนตรี การคลัง ผู้ที่ยึดครองตำแหน่งนี้ได้ยาวนานมักเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลเผด็จการ (นายสุนทร นายเสริม นายบุญมา และนายสุพัฒน์) หรือรัฐบาลกึ่งเผด็จการ หรือ ‘ประชาธิปไตยครึ่งใบ’ (ดังเช่น นายสมหมาย นายอำนวยการ และนายสุธี) โดยมีรัฐมนตรีการคลังจากรัฐบาลนักเลือกตั้งติดอันดับเพียง 3 คน (นายบุญชู นายประมวล และนายธารินทร์)

เมื่อจัดอันดับรัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งสั้นที่สุด 10 อันดับแรก ระหว่างปี 2500–2540 ปรากฏว่า นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ครองตำแหน่งแฉกเพียง 24 วัน นายอำนวยการ วีรวรรณ รัฐมนตรีการคลังในรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มาเป็นอันดับที่ 10 (6 เดือน 18 วัน) เกือบทั้งหมดเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลนักเลือกตั้ง ยกเว้นนายโชติ คุณะเกษม ซึ่งออกจากตำแหน่งในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าทุจริตและประพฤติมิชอบ นายพนัส สิมะเสถียร ในรัฐบาลอานันท์ 2 ซึ่งเป็นเพียงรัฐบาลรักษาการ และนายสมหมาย สุนทรกุล ในรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ดูตารางที่ 4)

ในจำนวนรัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งสั้นที่สุด 10 อันดับแรกนี้ มีเพียงนายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ และนายบรรหาร ศิลปอาชา เท่านั้นที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะดำรงตำแหน่ง

ข้อเท็จจริงที่ประมวลนำเสนอข้างต้นนี้ ให้ข้อสรุปสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก อายุการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะยาวนานมากน้อยเพียงใด ส่วนสำคัญขึ้นอยู่กับประเภทของระบอบการเมืองการปกครอง โดยที่ระบอบประชาธิปไตยมักจะใช้รัฐมนตรีการคลังเปลืองมากกว่าระบอบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยมักจะเป็นรัฐบาลผสม ซึ่งอยู่ในตำแหน่งในช่วงเวลาอันสั้น ความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลนักเลือกตั้งนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพของตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังด้วย ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ในบรรดาผู้ที่ติดอันดับรัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งสั้นที่สุด 10 อันดับแรก มีถึง 7 คนที่ดำรงตำแหน่งหลังเดือนสิงหาคม 2531 (ดูตารางที่ 4)

ประการที่สอง ในยุคสมัยของรัฐบาลนักเลือกตั้ง รัฐมนตรีการคลังที่ได้มีเผ่าพันธุ์เดียวกับนักเลือกตั้งมักจะอยู่ในตำแหน่งในช่วงเวลาอันสั้น เพราะบรรดานักเลือกตั้งภายในพรรคร่วมรัฐบาลจะพากันสับคนลงเก้าอี้รัฐมนตรีการคลัง จนมีอาจทนอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐมนตรีการคลังมีอาจจัดสรรและแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่เลือกตั้งอย่างทั่วถึง ในกรณีตรงกันข้าม นักเลือกตั้งกลับสามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังได้ยาวนาน ดังกรณีนายประมวล สภาวสุ และนายบุญชู โรจนเสถียร (ดูตารางที่ 3) หากไม่มีการรัฐประหารเดือนกุมภาพันธ์ 2534 นายบรรหาร ศิลปอาชา อาจยึดกุมเก้าอี้รัฐมนตรีการคลังได้ยาวนานกว่าที่ปรากฏ (ดูตารางที่ 4)

ประการที่สาม 'ข่าวลอกนา' ที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังได้ยาวนาน จักต้องได้รับการประคบประหงมจากแกนนำพรรคร่วมรัฐบาลอย่างยิ่ง นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ติดอันดับรัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานเป็นอันดับที่ 4 ด้วยเหตุฉะนี้ (ดูตารางที่ 3)

บทวิเคราะห์ข้างต้นนี้มีนัยเกี่ยวกับอายุการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังของ นายทนง พิทยะ (ลำไย) โดยมีต้องสงสัย

ตารางที่ 1

รายนามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
กันยายน 2500 – มิถุนายน 2540

รายนาม	ช่วงเวลาการดำรงตำแหน่ง
1. นายเสริม วินิจฉัยกุล	26 ก.ย. 2500 – 0 ม.ค. 2501 1 ม.ค. 2501 – 20 ต.ค. 2501
2. นายโชติ คุณะเกษม	10 ก.พ. 2502 – 1 พ.ค. 2502
3. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์	1 พ.ค. 2502 – 11 ธ.ค. 2506 11 ธ.ค. 2506 – 8 ก.ค. 2508
4. นายเสริม วินิจฉัยกุล	8 ก.ค. 2508 – 17 พ.ย. 2514
5. นายบุญมา วงศ์สวรรค์	17 พ.ย. 2514 – 19 ธ.ค. 2515
6. นายเสริม วินิจฉัยกุล	19 ธ.ค. 2515 - 14 ต.ค. 2516
7. นายบุญมา วงศ์สวรรค์	16 ต.ค. 2516 – 30 พ.ค. 2517
8. นายสมหมาย สุนทระกุล	30 พ.ค. 2517 – 21 ก.พ. 2518
9. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	21 ก.พ. 2518 – 17 มี.ค. 2518
10. นายบุญชู โรจนเสถียร	17 มี.ค. 2518 – 21 เม.ย. 2519
11. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	21 เม.ย. 2519 – 6 ต.ค. 2519
12. นายสุพัฒน์ สุธารธรรม	6 ต.ค. 2519 – 22 ต.ค. 2519 22 ต.ค. 2519 – 12 พ.ย. 2520 12 พ.ย. 2520 – 24 พ.ค. 2522
13. พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	24 พ.ค. 2522 – 11 ก.พ. 2523
14. นายสมหมาย สุนทระกุล	11 ก.พ. 2523 – 12 มี.ค. 2523
15. นายอำนาจ วีรจรรณ	12 มี.ค. 2523 – 11 มี.ค. 2524
16. นายสมหมาย สุนทระกุล	11 มี.ค. 2524 – 7 พ.ค. 2526 7 พ.ค. 2526 – 11 ส.ค. 2529
17. นายสุธี สิงห์เสนห์	11 ส.ค. 2529 – 4 ส.ค. 2531
18. นายประมวล สภาวสุ	9 ส.ค. 2531 – 26 ส.ค. 2533
19. นายวีรพงษ์ รามางกูร	26 ส.ค. 2533 – 9 ธ.ค. 2533
20. นายบรรหาร ศิลปอาชา	14 ธ.ค. 2533 – 23 ก.พ. 2534
21. นายสุธี สิงห์เสนห์	6 มี.ค. 2534 – 22 มี.ค. 2535 17 เม.ย. 2535 – 24 พ.ค. 2535
22. นายพนัส สิมะเสถียร	18 มี.ย. 2535 – 22 ก.ย. 2535
23. นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์	29 ก.ย. 2535 – 18 ก.ค. 2538
24. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย	18 ก.ค. 2538 – 27 พ.ค. 2539
25. นายบดี จุณณานนท์	28 พ.ค. 2539 – 26 ก.ย. 2539
26. นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์	27 ก.ย. 2539 – 19 พ.ย. 2539
27. นายอำนาจ วีรจรรณ	1 ธ.ค. 2539 – 19 มี.ย. 2540

ตารางที่ 2
รัฐมนตรีการคลังที่อยู่ในตำแหน่งหลายสมัย
กันยายน 2500 – มิถุนายน 2540

ชื่อ	ช่วงการดำรงตำแหน่ง	รวมระยะเวลาทั้งสิ้น
1. นายเสริม วินิจฉัยกุล	ก.ย. 2500 - ต.ค. 2501 ก.ค. 2508 - พ.ย. 2514 ธ.ค. 2515 - ต.ค. 2516	8 ปี 3 เดือน
2. นายสมหมาย สุนทรกุล	พ.ค. 2517 - ก.พ. 2518 ก.พ. 2523 - มี.ค. 2523 มี.ค. 2524 - ส.ค. 2529	6 ปี 3 เดือน
3. นายสุธี สิงห์เสน่ห์	ส.ค. 2529 - ส.ค. 2531 มี.ค. 2534 - มี.ค. 2535 เม.ย. 2535 - พ.ค. 2535	3 ปี 2 เดือน
4. นายสุพัฒน์ สุทธธรรม	ต.ค. 2519 - พ.ย. 2520 พ.ย. 2520 - พ.ค. 2522	2 ปี 8 เดือน
5. นายบุญมา วงษ์สวรรค์	พ.ย. 2514 - ธ.ค. 2515 ต.ค. 2516 - พ.ค. 2517	1 ปี 9 เดือน
6. นายอำนาจ วีรกรรม	มี.ค. 2523 - มี.ค. 2524 ธ.ค. 2539 - มิ.ย. 2540	1 ปี 7 เดือน
7. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	ก.พ. 2518 - มี.ค. 2518 เม.ย. 2519 - ต.ค. 2519	6 เดือน

ที่มา ตารางที่ 1

ตารางที่ 3

รัฐมนตรีว่าการคลังที่ดำรงตำแหน่งยาวนานที่สุด 10 อันดับแรก

กันยายน 2500 – มิถุนายน 2540

ชื่อ	ช่วงการดำรงตำแหน่ง	อายุการดำรงตำแหน่ง
1. นายเสริม วินิจฉัยกุล	ก.ย.2508 - พ.ย. 2514	6 ปี 4 เดือน
2. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์	พ.ค. 2502 - ก.ค. 2508	6 ปี 2 เดือน
3. นายสมหมาย สุนทรกุล	มี.ค. 2524 - ส.ค. 2529	5 ปี 5 เดือน
4. นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์	ก.ย. 2535 - ก.ค. 2538	2 ปี 10 เดือน
5. นายสุพัฒน์ สุธารธรรม	ต.ค. 2519 - พ.ค. 2522	2 ปี 8 เดือน
6. นายประมวล สภาวสุ	ส.ค. 2531 - ส.ค.2533	2 ปี 1 เดือน
7. นายสุธี สิงห์เสน่ห์	ส.ค. 2529 - ส.ค. 2531	2 ปี
8. นายบุญมา วงษ์สวรรค์	พ.ย. 2514 - ธ.ค. 2515	1 ปี 1 เดือน
9. นายบุญชู โรจนเสถียร	มี.ค. 2518 - เม.ย. 2519	1 ปี 1 เดือน
10. นายอำนาจ วีระวรรณ	มี.ค. 2523 - มี.ค. 2524	1 ปี

ที่มา ตารางที่ 1

ตารางที่ 4

รัฐมนตรีว่าการคลังที่อยู่ในตำแหน่งสั้นที่สุด 10 อันดับแรก

กันยายน 2500 – มิถุนายน 2540

ชื่อ	ช่วงการดำรงตำแหน่ง	อายุการดำรงตำแหน่ง
1. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	ก.พ. 2518 - มี.ค. 2518	24 วัน
2. นายสมหมาย สุนทระกุล	ก.พ. 2523 - มี.ค. 2523	1 เดือน 1 วัน
3. นายสุธี สิงห์เสนห์	เม.ย. 2535 - พ.ค. 2535	1 เดือน 7 วัน
4. นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์	ก.ย. 2539 - พ.ย. 2539	1 เดือน 22 วัน
5. นายบรรหาร ศิลปอาชา	ธ.ค. 2533 - ก.พ. 2534	2 เดือน 9 วัน
6. นายโชติ คุณะเกษม	ก.พ. 2502 - พ.ค. 2502	2 เดือน 21 วัน
7. นายพนัส สิมะเสถียร	มิ.ย. 2535 - ก.ย. 2535	3 เดือน 4 วัน
8. นายวีรพงษ์ รามางกูร	ส.ค. 2533 - ธ.ค. 2533	3 เดือน 13 วัน
9. นายบดี จุณณานนท์	พ.ค. 2539 - ก.ย. 2539	3 เดือน 28 วัน
10. นายอำนาจ วีรจรณ	ธ.ค. 2539 - มิ.ย. 2540	6 เดือน 18 วัน

ที่มา ตารางที่ 1